

De waarde van een Christelijke visie op de samenleving.

Op donderdag 25 september j.l. organiseerde de werkgroep Praktische Politieke Filosofie opnieuw een zeer inspirerende dialoog-avond.

Aan het begin van zijn lezing verwees Prof. Dr. Erik Borgman naar het zojuist verschenen boek "Van God los" door Ewout Klei en Remco van Mulligen: "Veel CDA-ers denken: als er toch zo weinig Christenen meer over zijn in Nederland, kunnen we net zo goed de C maar weglaten: we willen immers een brede middenpartij zijn".

Nee, zegt Borgman, daar ben ik het niet mee eens. De C heeft immers al sinds het ontstaan van het Christendom niet alleen de opdracht waarde te hebben voor Christenen, dus voor mensen die lid zijn van de club, maar voor "alle volkeren", d.w.z. dus voor iedereen in de maatschappij.

Evenmin is hij het eens met Bart-Jan Spruijt, voorzitter van de Edmund Burke- stichting als die zegt: "Het Nederlands bestuur is nu eenmaal blank, seculier en liberaal, daar hebben we het maar mee te doen." Borgman: het is toch niet de taak van een politieke partij om zich aan te passen aan wat de kiezer wil! Het is haar taak om een visie te hebben over hoe zij de maatschappij wil vormgeven. Want: electoraat is er niet vanzelf, maar wordt gemaakt. Als je nieuwe thema's aan de orde stelt, en iets anders wilt dan er al bestaat, en dat politiek haalbaar durft te maken, dan bereik je pas nieuwe mensen. En: het is toch niet de opdracht van burgers, of van de samenleving om zich te aan te passen aan zittend bestuur.

Op het ogenblik leven we in een cultuur, zegt Borgman, die als het ware strijdt om de ziel: veel mensen hebben het gevoel dat ze zichzelf uitgeleverd hebben; hun ziel verkocht: er wordt van alles van ze geëist, ze worden geleefd. Ze hebben geen gevoel van controle over hun eigen leven. Zoals Pim Fortuyn zei: mensen zijn verweesd. Borgman schetst het beeld van radertjes die moeten blijven functioneren en doordraaien, zodat ze geen tijd en energie meer hebben om na te denken. Degenen die wel mogen en kunnen nadenken, zijn diegenen die de ruimte hebben verworven/gekregen om buiten het raderwerk te kunnen blijven staan.

Bovengenoemde ontwikkeling is niet goed voor de ziel. Je merkt het ook in het onderwijs: dat legt zich toe op het maken van nieuwe radertjes die in het bestaande model moeten passen. Ook bij integratie wordt dat verwacht: laat mensen in de machine meedraaien. Maar, zegt Borgman, de samenleving is geen model of machine, het is normaal dat zij steeds verandert: mensen werken nu bijvoorbeeld in beroepen die 5 jaar geleden niet eens bestonden.

Jongeren voelen zich in de knel komen, want ze moeten voldoen aan de verwachtingen van het model, en komen zo niet toe aan wat werkelijk bij hen past.

Het is dus zaak om de maatschappij en haar functioneren weer een bezieling te geven. Een geloof. Waardoor mensen weer geïnspireerd worden.

Een oplossing klinkt in het gedicht "Choruses from the Rock" van T. S. Eliot, dat Prof. Borgman aanhaalt. Een vergelijkbaar geluid klinkt in een van de visioenen van Catharina van Siena, waarin zij God hoort zeggen dat hij de mensen met verschillende gaven aan elkaar gegeven heeft "opdat jullie liefde zouden beoefenen." Alle mensen zijn dus geschapen tot afhankelijkheid van elkaar.

Dan wordt er een vraag uit de zaal gesteld: Maar dit gaat pas werken als mensen zich veilig voelen. Mensen voelen zich op dit moment juist onveilig en onzeker over de toekomst.

Borgman: maar juist dan (= nu) moeten de mensen en de overheid (!) aan de gang. Alleen op die manier kan het beter worden. Nemen we het voorbeeld van de recente aardbevingen in Groningen, die het gevolg zijn van de winning van aardgas. Nederland heeft 55 jaar lang geprofiteerd van de opbrengsten ervan. Wat zou redelijker geweest zijn dan dat de nu getroffen burgers door de overheid worden gecompenseerd? In plaats daarvan zitten ze vast aan een moeizame procedure om een magere vergoeding te krijgen. De Nederlandse overheid heeft zich aldus onverantwoordelijk getoond en bijgedragen aan het onveilige gevoel van de burger.

Borgman: Het behoort tot de taken van de overheid dat burgers zich veilig kunnen voelen in het land. Dat is waar de politiek moeite voor moet doen, veeleer dan dreigen of straffen. Solidariteit tonen in plaats van

verantwoordelijkheid afschuiven. Als mensen zich in de steek gelaten voelen, en niet gehoord, haken ze af en doen niet meer mee.

Verder vraagt Borgman aandacht voor de groep mensen in Nederland die door de ingewikkeldheid van de samenleving niet in staat zijn om hun eigen leven op orde krijgen. Onze solidariteit en verantwoordelijkheid moet zich ook tot hen uitstrekken, immers: wat het Christendom zegt, zegt het voor iedereen. Onze God is er voor iedereen. En iedereen mag daarvan profiteren. Dit punt hoort bij onze traditie. En, zegt Borgman, het gaat nog verder: dit geldt dus ook voor degenen die zich niet aan de gemeenschap kunnen of willen conformeren.

Deze opvatting staat lijnrecht tegenover de klassiek-liberale opvatting over de samenleving. In die stroming sluit de samenleving een contract met zijn burgers: als je je niet aan het contract houdt, mag je ook niet meer meedoen.

Borgman stelt dat de Christelijke visie inhoudt dat iederéén recht heeft op deelname en zorg, zonder dat je eerst aan voorwaarden moet voldoen. Dat hoort bij het mens zijn, dat is menselijke waardigheid. Een zorgzame samenleving zegt: als het mis gaat, dan zijn we er voor u.

Maar dat is toch wat de verzorgingsstaat doet? Borgman: nee, want de verzorgingsstaat werkt seculariserend, doordat er een vals beeld wordt geschetst, nl. het beeld dat de overheid alle problemen kan regelen en beheersen, als we maar genoeg ons best doen. Als voorbeeld noemt hij het overhevelen van zorgtaken naar de gemeenten. Borgman waarschuwt: dat kan niet zomaar, want de samenleving is een soort ecosysteem: als je aan de ene kant iets weghaalt, stort het in als je daar niet aan de andere kant voor compenseert.

Aan het eind van de avond komt natuurlijk de belangrijkste vraag op tafel: Waar ligt de rol voor het CDA, voor de Christendemocratie? Borgman verwijst opnieuw naar Catharina van Siena: zij spreekt de mensen zelf aan. Die zijn immers afhankelijk van elkaar geschapen. We

zijn relationele wezens. De parabel van de Barmhartige Samaritaan was niet zomaar een verhaal, zegt Borgman. Jezus benoemde de werkelijkheid van toen en nu. We lopen langs de mens in nood en laten hem liggen. De goede daad van de Samaritaan hoeft echter niet te veel van staatswege geïnstitutionaliseerd te worden. Mensen zijn in het christelijke mensbeeld relationele wezens: geroepen er voor elkaar te zijn.

verslag: Herbertine Buiting